

Таким чином, починаючи з другої половини XIX століття категорія тілесності пройшла ряд художніх трансформацій, що знайшли відображення у літературно-медичному дискурсі прози США. У результаті діахронічного вивчення досліджуваної проблеми в американській прозі XIX-XX століть можемо виокремити такі наративні модифікації тілесності: тіло як іманентно недоторканий носій екзистенції людини; маргіналізоване тіло із вродженими чи набутими вадами; тіло як полігон для експериментів; мотив страху втратити автономію тіла; незадоволеність власним тілом; зведення тіла в культ метонімічного заміщення індивідуальних характеристик Іншого і зрештою – відокремлення суб'єкта сприйняття від фізичного тіла у змінених станах свідомості.

Література

1. Лисанець Ю.В. Експансія позатекстового простору: літературно-медичний дискурс у романі Семюела Шема "The House of God". Філологія початку XXI сторіччя: традиції та новаторство: мат. Міжнародної наук.-прак. конф., м. Київ, 15-16 червня 2018 р. Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2018. С. 84–87.
2. Мерло-Понти М. Феноменология восприятия /пер. с фр. под ред. И.С. Вдовиной, С.Л. Фокина. СПб. : Ювента, Наука, 1999. 608 с.
3. Муха О.Я. Тело, плоть, телесность: к методологии определения понятий. Вестник Волгоградского государственного университета. Сер. 9. Исследования молодых ученых. 2009. Вып. 6. С. 98–104.
4. Lysanets Yu. Doctors' Images in Ray Bradbury's *Chrysalis*. Modern Philological Research: A Combination of Innovative and Traditional Approaches: Conference Proceedings, April 27–28, 2018. Tbilisi: Baltija Publishing. P. 7–9.

Ляшенко О. А.,
кандидат філологічних наук,
Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України

ПРИВАТНІСТЬ ЯК ВИРАЖАЛЬНИЙ ЗАСІБ ТВОРЕННЯ ГАРМОНІЇ РОДИННОГО СВІТУ У ЗБІРЦІ Г. ЧУБАЧ "ЖУРАВКА"

Виникає питання, що у складному механізмі тексту може предметно означувати поняття результату? На нашу думку, ним виступає *художність* літературного твору. Зокрема, М. Гей зазначає, що "художність – це зовсім не замкнена в собі якість, яка існує поряд, наприклад, із правильним зображенням об'єкта, його глибоким осмисленням і певним ідейно-естетичним трактуванням, вона – не доповнення до зображеного та виражального початків образу, а *результат* і свідчення того, що всі вони «схопились»..." [1, 205]. Отже, художність і є та особлива риса, "згармонізована формозмістова єдність" [3, 435], зображального та виражального аспектів образу, що допомагає з'єднати всі компоненти цілісної структури. Вона також "дозволяє нам розібратися в історичних особливостях кожного твору мистецтва, в тім, якою мірою вона у своїх історичних обставинах змогла здійснити свою образну природу" [2, 110].

Одним із виражальних засобів творення художності виступає гармонія, що складає цілісну структуру тексту. У численних зізнаннях митців засвідчена постійна увага до *твору* як *цілого*. Йдеться про його відповідність задуму, про гармонійність співвідношення між частинами та частин із цілим. Категорія цілісності прикладається і до самого літературного процесу, до історії літератури.

Теоретико-методологічну основу даного дослідження складають праці з системно-типологічним підходом до літературного твору і творчості письменника. Вихідні

положення системного аналізу твору висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема, теоретичні розробки Л. Тимофєєва, Л. Гінзбург, М. Кодака, де дослідники вдаються до цілісного аналізу творів та мікроаналізу на рівні тропіки. Спробуємо проаналізувати першу поетичну збірку Г. Чубач “Журавка” [4] в аспекті типології цілісності, зокрема висвітлення мотиву сакральності як виражального засобу творення гармонії. Отже, звернемося безпосередньо до поезії “Вдома” [4, 15] та елементів, що формують її гетерогенну цілісність. Цей вірш подає читачам різномірну реакцію ліричного героя на красу природи та людського життя на батьківщині.

У свідомості суб’єкта твору, міське життя, яке позначене модерними технологіями, красивим життям, раптово з’являються спогади давно минулих подій дитинства та юності:

Будуть крани водою шуміти,
Будуть клумби широкі цвісти,
А мені пригадається жито,
А мені пригадаєшся ти...

Власне складність існування та самотність у великому індустріальному місті змушують героя – з метою психологічної рівноваги – поринути у світ гармонії природи батьківщини, що уявляється ним у цілісній різнобарвності.

Рідна хата на дві половини,
Тихий спокій дитячого сну.
Перед вами не маю провини,
А завжди відчуваю вину...

Суб’єктові твору знайоме в рідному краю все: хата, подвір’я, колодязь, їх кольорове розмаїття. Він настільки залюблений у цю красу батьківської оселі, що використовує пестливу лексику (“відерце”, “пісочок”) спрямовану на підсилення ефекту гармонії, зберігаючи при цьому своєрідну камерну тональність у всьому тексті. Ліричний герой лише тут (на рідній землі) по-справжньому відчуває всю сутність і глибину поняття “свобода особистості”.

Отже, вся ця багатшаровість краси «рідної домівки» відтворює ті психологічні риси людського характеру, що вирізняють у ліричному героєві реалістичну особистість. Спогади, змальовані в аспекті автобіографізму, надають поезії “Вдома” ефекту різномірної цілісності, увиразненої семантично навантаженою епіфорою, що створює своєрідне гармонійне кільце у структурі твору:

Рідний дім залишається в серці,
Як далеко від нього не йди.

Інша поезія збірки “Журавка” з не менш промовистою сакральною назвою “Рідне” [4, 31] також доповнює мальовничий образ Батьківщини. Ліричний герой порівнює явища природи з людськими якостями, де “зорі снять дівочими піснями”, де “ночує вітер в клена на плечі”, “і пахне шлях далекими світами”. Метонімічне порівняння явищ природи із динамікою людського життя набуває певного емоційного стану особистості. Ефект сакральності спогадів підкреслює рядок: “В задумі сад, обмитий молоком”, де авторка зображує лише натяк на різноманіття психологічних варіацій як у світомості героя, так і у читача. Відтак, сад у пригадуванні головного героя постає у вранішньому тумані і від цього утворюється зоровий ефект молочної ріки, або той сад з дитинства подібний до спогадів про материнське молоко, що, водночас, розкриває перед читачем приватну (можливо, інтимну сторону спогадів).

Щоб підвести читачів до рецепції тієї чи тієї ситуативної картини, тих чи тих вчинків суб’єктів твору, Г. Чубач вдається також до своєрідного внутрішнього діалогу ліричного героя зі своїми дитячими спогадами, розкриваючи їх у формі запитальних речень поетичного синтаксису віршів.

Троянди й виноград: феномени естетичного і прагматичного в літературі та культурі

Тема Батьківщини, родинного вогнища репрезентована і в наступних збірках Г. Чубач, зокрема “Пісня роду”, “Другові дитинства”, “В моїм краю” тощо.

Таким чином, цикл “Журавка” Г. Чубач на рівні концепції особистості представляє ліричного героя як динамічний образ, якому притаманний постійний пошук нових ідей, підходів до вирішення тієї чи тієї проблеми, а образ автора змальовано як дослідника-спостерігача, аналітика, який прагне пізнати світ у його розмаїтті. Система образно-поетичного вислову знаходить вияв у авторському залюбленні риторичними реченнями, епіфорами, анафорами та метонімічними виразами, за допомогою яких Г. Чубач посилює ефект приватності у творенні родинного світу збірки “Журавка”.

Література

1. Гей Н. К. Искусство слова. О художественности литературы. Москва: Наука, 1967. 364 с.
2. Тимофеев Л. И. Теория литературы. Москва: Просвещение, 1948. 384с.
3. Ткаченко А. О. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства): підручник для гуманітаріїв. Київ: Правда Ярославичів, 1997. 448 с.
4. Чубач Ганна. Журавка: лірика Київ: Рад. письменник, 1970. 80 с.

Маланій О. О.,
кандидат філологічних наук,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

ЕСТЕТИКА МУЛЬТИМЕДІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЕММИ АНДІЄВСЬКОЇ

Проблема інтерсеміотичності, мультимедіальності, взаємопроникнення, взаємодоповнення, перекодування, синтезу різних видів мистецтв не нова в сучасному літературознавчому просторі. Проте щоразу, звертаючись до творчості того чи іншого письменника, намагаєшся відшукати у секретах його доробку оці видимі чи невидимі зв'язки, які створюють естетичну платформу (підґрунтя) художньої концепції світу митця.

Емма Андієвська, шевченківська лауреатка, постать цілком органічна у своїй не зовсім традиційній творчості, творчості, яка не завжди і не у всьому вписується в усталені канони, яка зачасти виходить за межі знаного, зрозумілого, пізнаного, свідомого. “Від традиційних текстів твори Андієвської відрізняє щонайперше невідповідність її логіки логіці, до якої ми звикли. Причому це не вибрик, а її органіка. Ламаючи логіку сущого, вона, власне, й пробує з нього вирватись, а прирощені в її поетичному акті нові регіони сущого диктують уже свою, до того «не наявну» логіку (чи алогічність – якщо так комусь подобається більше)” [2, 144]. Д. Гусар-Струк визначив деякі особливості розуміння герметичних творів поетки. Зокрема, він вказує на три “ключі” до розуміння поезії Емми Андієвської: перспектива, назва вірша та світ сну [3, 217].

Власне, мультимедіальна творчість діаспорної мисткині і стала у центрі уваги чергової спроби зануритись у ті “маріанські” глибини її творчої сутності. Будучи поеткою і маляркою, Андієвська ніби взаємодоповнює сама себе, довершує пензлем те, що недовимовила пером і навпаки. “З погляду семіотики, мови різних мистецтв є знаковими системами (кодами), які взаємодіють та перетинаються в різних аспектах і творять спільний мультимедійний простір. Взаємодія знакових систем у цьому просторі стосується творення комплексних форм кодування й переконання, алюзії, відлуння, комбінації кодів, у зв'язку з чим можна говорити про між мистецьку інтертекстуальність” [1, 291]. Присутність чудернацької кольорової гами, несподіваної палітри в її творах уже не викликає подиву, лише зачудування специфічним